

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ СПОРТ
МИНИСТРЛІГІ

Темірбек Жүргеновтің 125 жылдығына арналған
«ҚАЗАҚСТАН МЕН ОРТА АЗИЯДАҒЫ БІЛІМ, ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ
МӘДЕНИЕТТІҢ ДАМУЫНДАҒЫ Т.ЖҮРГЕНОВТІҢ РОЛІ»

атты

ЖАС ҒАЛЫМДАР МЕН СТУДЕНТТЕРДІҢ IV ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ТЕОРИЯЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯСЫНЫҢ
МАТЕРИАЛДАРЫ

Қазақстан Республикасы
Алматы қаласы, 12 сәуір 2023 жыл

МАТЕРИАЛЫ
IV МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ И СТУДЕНТОВ, ПОСВЯЩЕННОЙ 125-ЛЕТИЮ
ТЕМИРБЕКА ЖУРГЕНОВА
«РОЛЬ Т. ЖУРГЕНОВА В РАЗВИТИИ ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И
КУЛЬТУРЫ КАЗАХСТАНА И ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ»

Республика Казахстан,
город Алматы, 12 апреля 2023 года

MATERIALS
OF THE IV INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND THEORETICAL CONFERENCE
OF YOUNG SCIENTISTS AND STUDENTS DEDICATED TO THE 125TH
ANNIVERSARY OF TEMIRBEK ZHURGENOV
«THE ROLE OF T. ZHURGENOV IN THE DEVELOPMENT OF EDUCATION,
SCIENCE AND CULTURE OF KAZAKHSTAN AND CENTRAL ASIA»

The Republic of Kazakhstan,
Almaty, April 12, 2023

**ТЕМІРБЕК ЖҮРГЕНОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ӨНЕР АКАДЕМИЯСЫ
ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ҒЫЛЫМДАР КАФЕДРАСЫ**

**КАЗАХСКАЯ НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ ИСКУССТВ ИМЕНИ Т.К. ЖУРГЕНОВА
КАФЕДРА ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА И СОЦИАЛЬНЫХ НАУКИ**

**МИРЗО ҰЛЫҚБЕК АТЫНДАҒЫ ӨЗБЕКСТАН ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ФАКУЛЬТЕТАРАЛЫҚ ОРЫС ТІЛІ КАФЕДРАСЫ**

**НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ УЗБЕКИСТАНА ИМЕНИ МИРЗО УЛУГБЕКА
МЕЖФАКУЛЬТЕТСКАЯ КАФЕДРА РУССКОГО ЯЗЫКА**

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ**

**КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ
ФАКУЛЬТЕТ ФИЛОСОФИИ И ПОЛИТОЛОГИИ**

**ТЕМІРБЕК ЖҮРГЕНОВТИҢ 125 ЖЫЛДЫҒЫНА АРНАЛҒАН
«ҚАЗАҚСТАН МЕН ОРТА АЗИЯДАҒЫ БІЛІМ, ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТТИҢ
ДАМУЫНДАҒЫ Т.ЖҮРГЕНОВТИҢ РОЛІ»**

атты

**ЖАС ҒАЛЫМДАР МЕН СТУДЕНТТЕРДІҢ IV ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-
ТЕОРИЯЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯСЫНЫҢ
МАТЕРИАЛДАРЫ**

Қазақстан Республикасы
Алматы қаласы, 12 сәуір 2023 жыл

**МАТЕРИАЛЫ
IV МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ И СТУДЕНТОВ
«РОЛЬ Т. ЖУРГЕНОВА В РАЗВИТИИ ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И КУЛЬТУРЫ
КАЗАХСТАНА И ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ»,
ПОСВЯЩЕННОЙ 125-ЛЕТИЮ ТЕМИРБЕКА ЖУРГЕНОВА**

Республика Казахстан,
город Алматы, 12 апреля 2023 года

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА

Бас редакторы

Азамат Сатыбалдыұлы

Т.Жүргенов атындағы ҚазҰӨА ректоры

Бас редактордың орынбасарлары:

Халықов Қабыл Заманбекұлы, философия ғылымдарының докторы, профессор
Алимжанова Алия Шарабековна, философия ғылымдарының кандидаты, профессор
Мейірбаев Бекжан Берікбайұлы, философия ғылымдарының кандидаты, доцент

Редакциялық алқа мүшелері

Таирова Назгуль Абаевна, филол.ғ.к., доцент, Сарсембаева Аида Жағфаровна, филол.ғ.к., доцент, Амангелдиева Гүлмира Амангелдықызы, PhD, Алдабергенова Гульнар Дильдахановна, филол.ғ.к., доцент, Бияздықова Әлия Әлімбекқызы, PhD, Айтқұлова Жаныл Бокеевна, Алматова Нуршашты Араповна, Абдыкадырова Айнұр Зеренқановна, педагогика ғылым. магистрі, Қосназарова Салтанат Досбергенқызы, педагогика ғылым. магистрі, Тауенов Қанатбек Ерғазыұлы, тарих ғыл. магистрі, Нұрмухамбетов Ардақ Амангелдыұлы, PhD, Өмірбекова Әлия Өмірбекқызы, филос. ғ. к., доцент, Альчимбаева Айгуль Бакытжановна, пед. ғ. к., Құранбек Әсет Абайұлы, филос. ғ. к., Құрманалиева Айнұр Дүрбеленқызы, филос. ғ. д., профессор, Исакова Равшана Каримжановна, филол. ғ. к., доцент, Цой Алла Павловна, филол. ғ. к., доцент, Хашимова Феруза Ураловна.

«Қазақстан мен Орта Азиядағы білім, ғылым және мәдениеттің дамуындағы Т.Жүргеновтің ролі» атты IV Халықаралық ғылыми-теориялық конференциясының материалдары. = **«Роль Т. Жүргенова в развитии образования, науки и культуры Казахстана и Центральной Азии»**: Материалы IV Международной научно-теоретической конференции молодых ученых и студентов. = materials of IV International Scientific and Theoretical Conference of Young Scientists and Students **«The role of T. Zhurgenov in the development of education, science and culture of Kazakhstan and Central Asia»** – Алматы, 2023. – 448 б. = Алматы, 2023. – 448 с. = Almaty, 2023. – 448 p.

Конференция материалдарында түркі әлемінің мәдениетін ілгерілету, гуманитарлық ғылымдар саласындағы өзекті мәселелер мен түркітілдес елдердегі өнердің даму тенденциялары туралы ақпарат алмасу, түркі халықтарының ұлттық бірегейлігі мен патриотизмін қалыптастыру мәселелері көтеріледі. Сондай-ақ көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері, публицист, аудармашы, ғылым мен білім беруді ұйымдастырушы, XX ғасыр басындағы Қазақстанның мәдени жаңғыруының идеологі – Темірбек Қараұлы Жүргеновтің (1898-1938) өмірі мен қызметі мысалында жастарды азаматтық ұстанымдарын тәрбиелеу мен гуманитарлық және әлеуметтік ғылымдар, білім, мәдениет және өнер жүйесіндегі өзекті зерттеулер, дәстүрлер мен жаңалықтар, жаһандану мәселелері, патриоттық тәрбие, мәдени мұраны сақтау және ұлттық мәдениеттің даму тенденциялары қарастырылған.

Жинақтың материалдары ғалымдар мен жоғары оқу орындарының оқытушыларына, магистранттар мен студенттерге пайдалы болуы мүмкін.

В материалах конференции поднимаются вопросы продвижения культуры тюркского мира, обмена информацией по актуальным вопросам в области гуманитарных наук и тенденциях развития искусства в тюркоязычных странах, формирования национального самосознания и патриотизма тюркской молодежи, воспитания гражданской позиции на примере жизни и деятельности выдающегося государственного и общественного деятеля, публициста, переводчика, организатора науки и просвещения, идеолога культурной модернизации Казахстана начала XX века – Темирбека Караулы Жүргенова (1898-1938). В статьях также отражены актуальные исследования, традиции и инновации в системе гуманитарных и социальных наук, образования, культуры и искусства, вопросы глобализации, патриотического воспитания, сохранения культурного наследия и тенденции развития национальной культуры.

Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям высших учебных заведений, магистрантам и студентам.

The materials of the conference raise issues of promoting the culture of the Turkic world, exchanging information on topical issues in the field of the humanities and trends in the development of art in Turkic-speaking countries, the formation of national identity and patriotism of the Turkic youth, the education of a civic position on the example of the life and work of an outstanding statesman and public figure, publicist, translator, organizer of science and education, ideologist of the cultural modernization of Kazakhstan in the early twentieth century - Temirbek Karauly Zhurgenov (1898-1938). The articles also reflect current research, traditions and innovations in the system of humanities and social sciences, education, culture and art, issues of globalization, patriotic education, preservation of cultural heritage and trends in the development of national culture.

The materials of this collection may be of interest to scientists, teachers of higher educational institutions, master students and undergraduates.

«Қазақстан мен Орта Азиядағы білім, ғылым және мәдениеттің дамуындағы Т.Жүргеновтің ролі» атты IV Халықаралық ғылыми-теориялық конференциясының материалдары.
«Роль Т. Жургенова в развитии образования, науки и культуры Казахстана и Центральной Азии»: Материалы IV Международной научно-теоретической конференции молодых ученых и студентов. Materials of IV International Scientific and Theoretical Conference of Young Scientists and Students «The role of T. Zhurgenov in the development of education, science and culture of Kazakhstan and Central Asia»

with filmmakers from different countries coming together to create unique and groundbreaking works of art. Asian cinema has continued to evolve and inspire, influencing filmmakers and artists around the world.

The impact of Asian cinema on society has been immense. Through their films, Asian directors have been able to challenge cultural norms and raise awareness of social issues such as gender equality and political injustice. Moreover, the success of Asian cinema globally has also contributed to the growth of the region's film industry, leading to increased economic and cultural exchange between Asian countries and the rest of the world.

In conclusion, Asian cinema is a valuable and essential part of modern world culture, with a rich history, innovative trends, and significant impact on society. The continued growth and development of Asian cinema will undoubtedly continue to shape the future of the film industry and impact global culture in meaningful ways.

References:

1. Davis, D. W. A history of Asia-Pacific cinema. Wiley-Blackwell, 2017 - p. 11.
2. Bordwell, D. Planet Hong Kong: Popular cinema and the art of entertainment. Harvard University Press, 2000 - p. 85.
3. Kato, M. Independent Cinema in Asia: A Comparative Study. Brill, 2017 - p. 12.
4. Kim, K. Humor in Korean Cinema: A Critical Approach. Routledge, 2020 - p. 25
5. Jin, D. Y. Globalization, hybridization and film genre in East Asian cinema. In East Asian Film Genres and their Globalization: From Action to Horror (pp. 121-138). Palgrave Macmillan, Cham. 2019 - p. 123
6. Fujiwara, C. The Rising Sun: The Impact of Japanese Cinema on Hollywood. Film International, 2017 - p. 1.
7. Otmazgin, N., & Giddens, T. Popular Culture and the State in East and Southeast Asia. Routledge, 2014 - p. 64.
8. Giddens, T. Manga and Anime Go to Hollywood. New York, NY: Bloomsbury Academic. 2019.
9. Hu, T. Aesthetic Constructions of Korean Nationalism: Spectacle, Politics and History. New York, NY: Routledge. 2015.
10. Kim, H. K. Virtual Hallyu: Korean Cinema of the Global Era. Durham, NC: Duke University Press. 2017.
11. Zhang, Y. Chinese National Cinema. New York, NY: Routledge. 2007.
12. Teo, S. The Asian Cinema Experience: Styles, Spaces, Theory. New York, NY: Routledge. 2009.

БАСТАУЫШ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ РУХАНИ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕРДІҢ ӘСЕРІ

Оралқұл Ә.С.
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ
Алматы қ-сы, Қазақстан Республикасы
ғылыми жетекшіі - философ. г. к. Өмірбекова А.Ө.

Annotation

the article discusses the psychological characteristics of children of primary school age and the process of their cultural socialization. An analysis of the participation of Primary School

«Қазақстан мен Орта Азиядағы білім, ғылым және мәдениеттің дамуындағы Т.Жүргеновтің ролі» атты IV Халықаралық ғылыми-теориялық конференциясының материалдары.
«Роль Т. Жургенова в развитии образования, науки и культуры Казахстана и Центральной Азии»: Материалы IV Международной научно-теоретической конференции молодых ученых и студентов. Materials of IV International Scientific and Theoretical Conference of Young Scientists and Students «The role of T. Zhurgenov in the development of education, science and culture of Kazakhstan and Central Asia»

students in social networks was carried out. Risk factors for children's dependence on social networks have been identified.

Балалардың интернет қауіпсіздігі төңірегіндегі ата-аналардың негізгі алаңдаушылығы кибербуллинг, киберагрессия, сондай-ақ олардың баласына қатысты жыныстық агрессиямен байланысты. Ата-аналар сонымен бірге балалар серіктесімен ашық хат алмасу немесе әлеуметтік желілерде жариялау арқылы өздерін бұзады, шантаждың құрбаны болады деп қорқады. Мазасыздықтың тағы бір шеңбері интернетке тәуелділік пен цифрлық технологияны теріс пайдалануды білдіреді. Бұл қорқыныштың бастауы қайдан белең алатынын қарастырсақ, жалпы әлеуметтік желі Classmates.com атты американдық порталдың пайда болуымен әлеуметтік медиа 1995 жылдан бастап танымал бола бастады. Бұл жоба өте сәтті болды, көптеген ұқсас қызметтердің пайда болуына себеп болғаны мәлім. Бірақ әлеуметтік медиа дамуының ресми басталуы 2003-2004 жылдар деп есептеледі. Бұл LinkedIn, MySpace және Facebook сынды алпауыт жобалардың пайда болуымен бейнеленеді [2].

Facebook-ті 2004 жылы 4 ақпанда Марк Цукерберг колледж жатақханасындағы бөлмелестерімен бірге іске қосты. Жоба жетекшілері бастапқыда ресурсқа келушілерді тек Гарвард студенттерімен шектеді, бірақ кейінірек оны көптеген басқа студенттерге қол жетімді етті. 2006 жылдан бастап бұл жоба 13 жасқа толған кез келген адамға қол жетімді болды. Сайтқа тіркелгеннен кейін пайдаланушылар профиль жасай алады, басқа пайдаланушыларды дос ретінде қосады, хабар алмасады, фотосуреттер қосады, бейнелермен бөліседі және достарынан хабарлама алады. Сонымен қатар, пайдаланушылар қызығушылық топтарына қосыла алады және достарын тізімдерге жіктей алады, мысалы, «жұмыстағы адамдар» немесе «жақын достар» санаттарын бөлектеу. 2022 жылдың желтоқсанында Facebook аудиториясы 2,96 миллиард пайдаланушыны құрады - бұл сайтқа кем дегенде айына бір рет кіргендер немесе белгіленген уақыт аралығында Like түймесі мен cookie файлдарын бақылау арқылы тіркелгендер. Күнделікті Белсенді аудитория 2 миллиард адамды құрады — бұл Facebook-тің күнделікті бақылаушы желісімен тіркеледі [5].

Twitter – бұл пайдаланушыларға 140 таңбадан тұратын қысқа хабарламалар жіберуге және оқуға мүмкіндік беретін онлайн-қызмет. Тіркелген пайдаланушылар твиттерді оқи алады және жаза алады, тіркелмеген қолданушы тек оқи алады. 2022 жылдың бірінші тоқсанында монетизацияланатын күнделікті пайдаланушылардың саны 229 миллион адамды құрады. Екінші тоқсанда әлеуметтік желіні айына 238 миллион белсенді қолданушы пайдаланды [2].

Ресейдегі ең ірі әлеуметтік желі — Павел Дуров 2006 жылы құрған "ВК" (бастапқыда "ВКонтакте"). Қазіргі уақытта айына 342 миллион белсенді қолданушысы бар. Ол бірнеше тілде қол жетімді, бірақ әсіресе Ресейде, Украинада, Беларусьта, Қазақстанда және Өзбекстанда орыс тілді қолданушылар арасында танымал. Басқа әлеуметтік желілері сияқты, "ВКонтакте" пайдаланушыларға бір-біріне ашық немесе жеке хабарлама жіберуге, топтар, беттер мен оқиғалар құруға, суреттермен, аудио және бейнелермен бөлісуге, сондай-ақ ойын ойнауға мүмкіндік береді. 2014 жылдың қараша айындағы жағдай бойынша қызметтің 280 миллион шоты болды.

«Сыныптастар» (немесе OK.ru) 2006 жылы наурызда Альберт Попков бастаған бұрынғы сыныптастары мен ескі достарын табуға арналған сайт. Қазіргі уақытта сайт әкімшілігі оның 200 миллионнан астам тіркелген пайдаланушылары және 45 миллион күнделікті бірегей келушілері бар деп мәлімдейді. Бұл ресурс сегіз жылдан бері бар [5].

Youtube (youtube) — бұл сіздің бейнелеріңізді бөлісуге және басқалардың бейнелерін көруге арналған сайт. Бұл телефонға түсірілген қысқа бейнелер де, кәсіби фильмдер де болуы мүмкін. Сайт мекен-жайы: youtube.com

«Қазақстан мен Орта Азиядағы білім, ғылым және мәдениеттің дамуындағы Т.Жүргеновтің ролі» атты IV Халықаралық ғылыми-теориялық конференциясының материалдары.
«Роль Т. Жургенова в развитии образования, науки и культуры Казахстана и Центральной Азии»: Материалы IV Международной научно-теоретической конференции молодых ученых и студентов. Materials of IV International Scientific and Theoretical Conference of Young Scientists and Students «The role of T. Zhurgenov in the development of education, science and culture of Kazakhstan and Central Asia»

Instagram – ұялы телефондар мен планшеттердің көмегімен фотосуреттер мен бейнелерді бөлісуге арналған әлеуметтік желі. Интернеттегі мекен-жай: [instagram.com](https://www.instagram.com)

Вайбер – бұл отбасымен және достарымен байланыста болуға мүмкіндік беретін ерекше бағдарлама. Вайбердің арқасында әлемнің барлық елдерінен келген адамдар бір-біріне қоңырау шала алады, хабарлама жаза алады, фотосуреттер мен суреттер жібере алады. Қолданба тегін. Жалғыз шарт-телефонда немесе компьютерде интернет пен орнатылған бағдарламаның болуы [2].

Қазіргі уақытта қызығушылықтар, хобби, кәсіби сәйкестік және басқа критерийлер бойынша көптеген әлеуметтік желілер бар.

Балаларға арналған арнайы әлеуметтік желілер де бар.

Интернет ақпараттық кеңістікті қол жетімді етеді. Бірнеше секунд ішінде сіз кез-келген қиындық деңгейінде сізді қызықтыратын барлық нәрсені біле аласыз, әлемнің кез-келген бұрышына іс жүзінде баруға, кез-келген мұражайға, тарихи орынға баруға, концерт тыңдауға, кез-келген кітапты оқуға және т.б. көптеген дүниелерді көруге мүмкіндік аласыз. Әлеуметтік желілер жаңа пікірлес достар табуға, ескілерін табуға, шеберлік сабақтарына қатысуға, қызықты адамдармен сөйлесуге көмектеседі. Виртуалды өмірдің барлық артықшылықтарымен оның әсері әлі толық зерттелмеген, тәуелділіктің пайда болуы туралы жиі айтылады [4].

«Интернетке тәуелділік» ұғымы 1995 жылы ашылды. Бұл дүниежүзілік желіні пайдалануға деген ұмтылысты және одан ажыратудың ауыр қабілетсіздігін білдіреді. Өртүрлі мәліметтерге сәйкес, пайдаланушылардың шамамен 10% әлемде интернетке тәуелді. Мәселе танылған елдер бар. Оны 2008 жылы мойындаған Қытайда емхана жұмыс істейді, онда олар электрошокпен емделеді. Бізде психикалық бұзылыс ретінде интернетке тәуелділік мәртебесі ресми түрде белгіленбеген, бірақ психотерапевтер мұндай науқастармен жиі айналысады [5].

Интернетке тәуелділік шартты түрде 6 негізгі түрге бөлінеді: веб-серфинг – бірдеңе іздеуде мақсатсыз серуендеу; виртуалды байланыс – әлеуметтік чаттар; ойынға тәуелділік – компьютерлік ойындар; қаржылық тәуелділік – интернеттегі сатып алулар; фильм online – фильмдер көруге тәуелділік; киберсексуалдық тәуелділік [4].

Психотерапевт Александр Макаровтың айтуынша, веб-серферлер әлеуметтік желілерге қол жеткізе алатындардың шамамен 20% құрайды, яғни әрбір бесінші адам. Нашақордың ең басты жауы – шындыққа қарсы тұру: оның өмірі телефонға, планшетке, ноутбукке ауысады, тірі байланыстың берік негізін жоғалтады. Психиатрлардың мәліметтері бойынша, әлеуметтік желі қолданушыларының шамамен 15%, оларға қол жетімділік болмаған кезде, бас тарту синдромын сезінеді [4].

Сондай-ақ, әлеуметтік желі қолданушылары қорқыту, сын, жағымсыз пікірлер және негізсіз қауесеттерге тап болуы мүмкін. Көптеген адамдар әлеуметтік желілерде орналастырған ақпаратты кез-келген адам таба алады және қолдана алады, бұл міндетті түрде жақсы ниетпен емес.

К.Фукс неміс және австриялық студенттердің онлайн сауалнамасында келесі тәуекелдер тізімін алды: деректердің құпиялылығы, спамның таралуы, жеке ақпаратты жоғалту мүмкіндігі, теріс имидж құру, интернетке тәуелділік. Жүргізілген сауалнамада респонденттердің пікірінше, желілер кешіктіреді және тым көп уақытты алады, нақты қарым-қатынасты ығыстырып, ақпараттың артықтығын қамтамасыз етеді [3].

Осылайша, әлеуметтік желілер жас ұрпақтың әлеуметтік және жеке дамуының маңызды буынына айналғаны анық. Алайда әсер ету механизмі мен ықтималдық салдары әлі зерттелмеген.

«Қазақстан мен Орта Азиядағы білім, ғылым және мәдениеттің дамуындағы Т.Жүргеновтің ролі» атты IV Халықаралық ғылыми-теориялық конференциясының материалдары.
«Роль Т. Жургенова в развитии образования, науки и культуры Казахстана и Центральной Азии»: Материалы IV Международной научно-теоретической конференции молодых ученых и студентов. Materials of IV International Scientific and Theoretical Conference of Young Scientists and Students «The role of T. Zhurgenov in the development of education, science and culture of Kazakhstan and Central Asia»

Әлеуметтік орта баланың жеке басын қалыптастыру процесін анықтайды және бағыттайды және оның одан әрі әлеуметтенуіне ықпал етеді, оның өнімді немесе деструктивті сипатын анықтайды. Адамзат тәжірибесінде тарихи түрде адамдардың бірлескен іс-әрекеті барысында, олардың әртүрлі өмірлік жағдайларға өзара тәуелді қатысуы арқылы жүзеге асырылатын білім, дағдылар мен дағдыларды берудің табиғи формасы қалыптасты. Бұл эволюция барысында қалыптасқан адамның рецептивті оқуының арқасында мүмкін болатынын аңғардық. Осы психофизиологиялық негізде жұмыс істейтін әлеуметтік сабақтастық пен тұлғааралық ортаның көбею механизмін тәрбиелеу мен оқытудың, сондай-ақ кез-келген адам топтарының мүшелері арасында тәжірибе алмасудың ең көне әдістемелік құралы деп санауға болады. Ю.Н. Емьянов адамның біртұтас әлеуметтік тәжірибені еріксіз игеруін, айналасындағы адамдардың келісілген іс-әрекетін интериоризацияның нәтижесін, транситуациялық оқытудың әсерін (яғни өзара әрекеттесу немесе жағдайдан өту нәтижесінде пайда болатын жағдайлар жиынтығы) атауды ұсынады [1].

Қазіргі уақытта бастауыш сынып оқушыларының әлеуметтік желілерге 100% қатысуымен өзара әрекеттесу туралы зерттеулер жоқ, Виртуалды қарым-қатынастың балалардың психикалық, жеке және әлеуметтік дамуына әсері зерттелмеген.

Аэробатикалық зерттеудің мақсаты: баланың дамуындағы әлеуметтік желілердің рөлін анықтау. Біздің зерттеуіміздің гипотезасы-әлеуметтік желілер балаларға қатысты бола отырып, олардың қызығушылықтары мен қажеттіліктерін қалыптастырады деген болжам.

Зерттеу әдістемесі

Әлеуметтік желілердің балалардың дамуына әсерін зерттеу үшін мектеп оқушылары мен олардың ата-аналарына сауалнамалар жасалды. Зерттеуге барлығы 27 бала (14 қыз және 13 ұл 10-11 жас) және 26 ата-ана (ана) қатысты. Өңделген сауалнамалардың нәтижелері жиілік талдауына ұшырады.

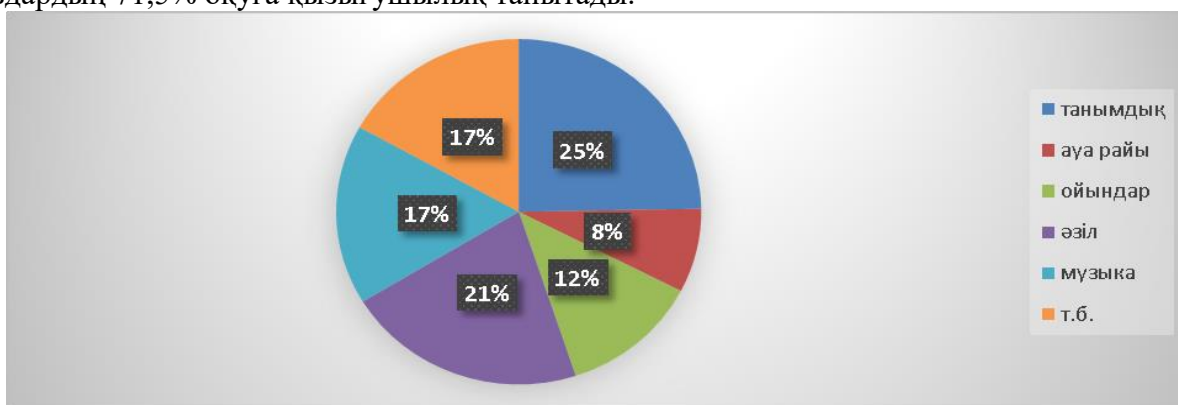
Зерттеу нәтижелері

Мектеп оқушыларының сауалнамасы балалардың 100% - ұялы телефондар бар екенін, орта есеппен 7 жасында балаларда телефондар пайда болғанын көрсетті. Бұл ретте оқушылардың 96,3% интернетті пайдаланады (тек 1 бала интернетті өз бетінше пайдаланбайды), олардың 81,5% интернетке ұялы телефонынан шыға алады. Зерттелетін топта әлеуметтік желілермен таныс емес және кем дегенде біреуіне тіркелмеген бірде-бір бала жоқ. Сонымен қатар, әлеуметтік желілерде болудың орташа уақыты күніне 40 минуттан асады, 2 оқушы күні бойы телефонмен бөліспейді және жаңа хабарламалар үшін өз аккаунттарын үнемі қадағалап отырады. Ата-аналар әлеуметтік желілерде орта есеппен 72 минутты өткізеді, барлық сауалнамаға қатысқандардың 28% күніне 2-3 сағатты өткізеді. Ата-аналардың пікірінше, балалар күніне орта есеппен 65 минут жұмсайды, бұл балалардың өздері ойлағаннан бір жарым есе жоғары. Бұл ретте респонденттер жаңадан келген хабарламаларды тексеруге және оларға жауап беруге кететін уақытты, тек жаңалықтарды қарауға, ақпаратты іздеуге және өз профилін жаңартуға жұмсайтын уақытты есепке алмайды. Ата-аналар да, балалар да әлеуметтік желілерде уақытты субъективті түрде төмендететіні анық. Егер балалардың мектептегі жалпы жұмыспен қамтылуын (5-6 сағат), сабақтарды (2-3 сағат), ұйықтау және тамақтану уақытын (10-12 сағат), спорт секциялары мен үйірмелерге баруды ескерсеңіз, ол оқудың, демалудың және ойнаудың орнына алынады, оқушылар қалған уақыттарын интернет-қауымдастықтарда өткізеді.

Балалардың көпшілігі (44,5%) қарым-қатынасты, 18,6% пайдалы ақпарат іздеуді қалайды, қалғандары ойнайды (18,6%), бейнелерді көреді, біреу үй тапсырмасымен алмасады (7,4%). Мектеп топтарындағы қарым-қатынас процесінде балалар жиі қақтығыстарға тап болады, онда пікірлердегі айырмашылықтар тез арада жеке қорлауға ауысады. Виртуалды қақтығыстар нақты өмірге ауысады, ата-аналар мен мұғалімдер оларды шешуге қосылады.

Сондай-ақ, ата-аналар жеңілдетілген, кедейленген сөйлеуді, мектеп оқушылары байқамайтын және түзетпейтін хабарламалардағы көптеген орфографиялық қателер мен қателерді атап өтеді. Бір қызығы, оқушылардың 7,4% әлеуметтік желілерде зеріктіруден уақыт өткізеді. Мектептен тыс уақытта балалардың 81,5% сыныптастарымен телефон арқылы сөйлеседі, ал жеке өзі 74,1%. Бұл сонымен қатар бетпе-бет қарым-қатынасты өзгерту үрдісін көрсетеді.

Нәтижелер оқушылардың 70,4% интернетті ойын-сауық мақсатында, ал 29,7% оқу үшін пайдаланатынын көрсетеді (суретті қараңыз. 1). Сонымен қатар, ұлдардың 46,2% және қыздардың 71,5% оқуға қызығушылық танытады.

Сурет. 1. Әлеуметтік желілердегі балалардың қалауы

Сондықтан болуы мүмкін ата-аналардың 52%, балалардың өздері атап өткендей, балалардың интернетті пайдаланғанын ұнатпайды. Ата-аналардың көпшілігінде (84%) әлеуметтік желілерге деген көзқарас оң.

Ата-аналардың көпшілігінде (88,9%) өздерінің әлеуметтік медиа аккаунттары бар, олардың 77,8% балаларының әлеуметтік медиа парақтарымен таныс. Аналар балалары бар топтарды үнемі тексеріп отырады, корреспонденттермен танысады, кейбір достарына жазылады, сонымен қатар балалардың профильдеріне салған суреттерін қадағалайды. Сыныптастарының 88,9% үшін ата-аналардың пікірі маңызды, олардың 85,2% олармен кеңеседі. Алайда, балалардың тек 55,6% әлеуметтік желілерде ата-аналарымен байланысады. Бір қызығы, сауалнамаға қатысқан балалардың үштен екісі әлеуметтік медианы қажеттілік деп санайды және оларды өздерінің әлеуметтік имиджімен байланыстырады. Балалардың басқа әлеуметтік желілерде жаңа аккаунттар ашуының жиі кездесетін себептерінің бірі-олардың достары мен таныстарының осындай профильдері. Белгілі бір әлеуметтік үміттерді қанағаттандыруға деген ұмтылыс тек ұнатуларға тәуелділікті арттырып қана қоймай, өзін-өзі бағалауды басқа адамдардың пікірімен байланыстырады. Балалардың үштен бірі ғана сыртқы бағалауға сын көзбен қарайды және әлеуметтік желілердің танымалдылығын сән үрдістеріне жатқызады.

Бастауыш сынып оқушыларының жартысы үшін бақыттың ең үлкен құндылығы мен шарты – отбасы, ата-аналармен үйлесімді қарым-қатынас, достарымен жылы қарым-қатынас, мектептегі жетістіктер де үлкен рөл атқарады (суретті қараңыз. 2). Интернет пен әлеуметтік медиа бесінші орында, денсаулық, өзінің интеллектуалды дамуы мен қарым-қатынасының құндылығы.

Сурет. 2. Бастауыш мектеп жасындағы балаларға арналған бақыт критерийлері

Бір қызығы, ата-аналардың пікірінше, балалар интернетті балалардың өздеріне қарағанда оқу іс-әрекеті үшін көбірек пайдаланады.

Ата-аналардың көпшілігі 77% балаларының әлеуметтік желілердегі өміріне қызығушылық танытатынын және олардың беттеріне үнемі кіретінін атап өткен жөн. Ата-аналардың 80%-дан астамы өздерінің беделіне сенімді және балалар да олардың кеңестерін тыңдайды деп санайды. Оқушылардың пікірінше, олар 85,2% жағдайда ата-аналармен кеңесіп, олардың пікірлерін ескереді. Бұл бастауыш сынып оқушыларының жеке және әлеуметтік дамуы процесінде сенімді балалар мен ата-аналар қарым-қатынасының үлкен әлеуетін көрсетеді. Алайда, ересектер әлеуметтік медиа мен интернеттің әсерін жеңілдетуге бейім, бұл тәуелділік емес, сәнге деген құрмет.

Әлеуметтік желілерде интернет мәдениеті мен қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру қазіргі уақытта мәселе әлі де ашық. Виртуалды қарым-қатынас нормалары бұлыңғыр және ситуациялық, сондықтан балаларға «жақсы» және «жаман» деген не екенін түсіну қиын. Ақпаратты қабылдаудың хабардарлығы мен сыншылдығын арттыру, психологиялық қысымға қарсы тұру дағдыларын дамыту виртуалды қауіпсіздік пен өзін — өзі сақтаудың негізі болып табылады, оны ересектерде де, балаларда да дамыту маңызды.

Біздің зерттеуге қатысқан барлық респонденттер, ересектер де, балалар да, әлеуметтік желілер мен интернеттің белсенді пайдаланушылары. Ең алдымен, қарым-қатынас қажеттіліктері мен жаңа тәжірибелер іс жүзінде қанағаттандырылады, бұл ішінара шынайы өмірді алмастырады және ауыстырады. Субъективті түрде ата-аналар да, балалар да әлеуметтік желілерде өткізген уақыттарын төмендетеді, бұл интернет-ресурстардың әсері мен тәуелділігінің төмендігін көрсетеді.

Қорытынды:

- әлеуметтік медиа балалардың да, ата-аналардың да өмірінде үлкен рөл атқарады;
- балалардың әлеуметтік желілердегі басты мақсаты-қарым-қатынас, бұл негізінен өз сыныптастарымен және жақын таныстарымен қызықты;
- оқушылардың үштен бірі ғана интернеттің мүмкіндіктерін оқу және танымдық ақпарат үшін пайдаланады, ал негізінен ойнайды және көңіл көтереді (бейнелер, фильмдер, мультфильмдер және т. б.);
- ата-аналар балалардың әлеуметтік желілердегі қарым-қатынас процесін бақылайды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Траньянов Ю. Н. трансситуациялық оқытудың әсері // әлеуметтік жағдайлардың психологиясы. Питер, 2001. 268-279 б.
2. Ермолова Н. Facebook, Twitter, Google + әлеуметтік желілерінде бизнесті ілгерілету. 2013. 357 б.

«Қазақстан мен Орта Азиядағы білім, ғылым және мәдениеттің дамуындағы Т.Жүргеновтің ролі» атты IV Халықаралық ғылыми-теориялық конференциясының материалдары.
«Роль Т. Жургенова в развитии образования, науки и культуры Казахстана и Центральной Азии»: Материалы IV Международной научно-теоретической конференции молодых ученых и студентов. Materials of IV International Scientific and Theoretical Conference of Young Scientists and Students «The role of T. Zhurgenov in the development of education, science and culture of Kazakhstan and Central Asia»

3. Ефимов Е.г., Кузнецов А. А. әлеуметтік желілердің Аймақтық әлеуметтік-экономикалық жүйелер ретіндегі дағдарыстық әлеуетінің түрлері//қазіргі аймақтың инновациялық әлеуеті: посткеңестік кеңістіктегі аймақтық қауіпсіздік және аймақшілік интеграция мәселелері: матер. барлығы. ғылыми-тәжірибе. конф., 2011 ж. 144-145 б.
4. Сергеева Ю. 2018 жылы әлеуметтік медиа: URL Ғаламдық зерттеу: <https://web-canape.ru/business/socialnye-seti-v-2018-godu-globalnoe-issledovanie>
5. Әлеуметтік желілер және виртуалды желілік қауымдастықтар / отв. л. Н.Верченнов, Д. В. Ефременко, В. И. Тищенко. 2013. 360 б.

ТҮЛҒАНЫ ТӘРБИЕЛЕУ БАҒЫТЫНДА ӘСКЕРИ ПАТРИОТТЫҚ ЖҰМЫСТАРДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ МЕН ЖЕКЕЛЕГЕН ӘДІСТЕРІ

Ордина А.

*Темірбек Жүргенов атындағы ҚазҰӨА, Алматы, Қазақстан Республикасы
ғылыми жетекшіі - PhD., А.А. Нурмухамбетов*

Abstract

The article discusses the problem of military patriotic education in the country. The features of military patriotic education are revealed. So the question of the importance of military patriotic education is raised.

Жалпы әскери-патриоттық тәрбиенің түбі тереңде жатқан әрі жастардың бойында өз Отанына қалтқысыз қызмет етуге үнемі дайын болу шақыратын жүйелі шаралардан құралады. Әскери-патриоттық тәрбие ол қоғамның барлық салаларын қамтиды. Мектеп жасындағы балалардың мектеп қабырғасынан бастап, одан әрі мемлекеттік органдардың сан қырлы түрлерімен қатар, қоғамдық бірлестіктер мен қоғамдық ұйымдардың жұмысына арқау болады. Аталған ұйымдардың барлығы дерлік жастардың бойында отаншылдық сезімі мен патриоттық, ұлтжандылық сынды адамзат баласы үшін ең асыл қасиеттерді сіңіруге бағытталады. Рас адам баласы дүниеге келгеннен кейін, өзінің туған жеріне және Отаны алдындағы азаматтық борышын өтуге үнемі дайын болуы тиіс. Өйткені Отан оның әрбір азаматының қамқорлығына мұқтаж деп айтуға толық негіз бар. Ал адам баласында туыла сала Отанға қалтқысыз қызмет ету деген түсінік болмайтыны анық. Демек бұл үлкен тәрбие жұмыстарының жемісі болып табылады. Дәл осы тәрбие әскери-патриоттық бағытындағы жұмыстардың заңды қорытындысы болып табылады.

Әскери-патриоттық бағытындағы тәрбие жұмыстары сан қырлы болып келеді. Сонымен қатар аталған бағыттағы жұмыстар өзінің жүйелілігімен және осы сипаттағы жұмыстар өзінің мақсаттылығымен ерекшеленеді. Ең басты мақсат – өскелең ұрпақтың бойында патриоттық және ұлтжандылық сезімімен қатар, азаматтық ұстанымдарды қалыптастыру болып табылады. Жалпы Отанға деген махаббат әрине азаматтық борышын өтеумен тығыз байланысты. Алайда Отанға деген қызмет қоғамның барлық саласында елдің мүддесін көздеп, адал қызмет етумен де тығыз сабақтас деп айтуға негіз бар. Осылайша әскери-патриоттық тәрбиенің басты мақсаты қоғам өмірінің барлық саласына қажетті азаматтардың белсенді ұстанымдарын қалыптастыру болып табылады. Өзінің туып-өскен жеріне деген адалдық, түптеп келгенде Отанға деген адалдықпен ұштасып жатыр. Біздің пікірімізше әскери-патриоттық тәрбиенің басты мақсаты өскелең ұрпақ бойында адалдықты қалыптастырумен байланысты. Өйткені адалдық үстемдік еткен қоғамда ғана оның мүшелері арасында елге деген сүйіспеншілік шынайы орнайды. Елге деген сүйіспеншілік ол